

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ З МЕТОДИКАМИ
НАВЧАННЯ

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: **ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ З
ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Виконав: здобувач 2-го курсу, групи СО (МЛ) -2 м
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))
ОП «Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)»

Гойда Н.І.

Форма навчання: денна

Науковий керівник: д. пед. наук, проф. Теличко Н.В.

Рецензент: д. психол.наук, професор кафедри іноземних мов
Хмельницького національного університету
Олександренко К.В.

Висновок кафедри про магістерську роботу

Магістерська робота розглянута. Здобувач Гойда Н.І.

допущений до захисту роботи в екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання

(підпис)

(прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	8
1.1. Поняття, зміст та структура фонетичної компетентності.....	8
1.2. Етапи формування фонетичної компетентності.....	13
1.3. Комп'ютерні технології як ефективний засіб формування фонетичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.....	19
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.	30
2.1. Комплекс вправ для формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи засобами комп'ютерних технологій.....	30
2.2. Організація та перебіг методичного експерименту.....	40
2.3. Аналіз результатів експерименту та їх інтерпретація.....	46
Висновки до розділу 2.....	55
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах стрімкого реформування та розвитку сучасного суспільства, орієнтованого на євроінтеграцію, актуальною стає підготовка учнів, здатних до міжособистісного спілкування та взаємодії, насамперед у сфері міжкультурної комунікації.

Згідно з українським Державним Стандартом освіти рівень володіння англійською мовою випускників старшої школи повинен відповідати європейському рівню B1+ у загальноосвітніх школах та B2 для спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням англійської мови. У Навчальній програмі 10-11 класи (2017 р.) зазначено, що учні випускних класів мають розуміти специфіку артикуляції звуків, фонем; інтонацію, наголос та паузи; в деталях, що було сказано іншими, диференціювати мову як носіїв, так і не носіїв мови. Крім цього, учні повинні вміти зберігати свій статус у дискурсі, а саме його мовлення повинно бути швидким, природнім та наближеним до стандарту англійської вимови, яке повинно бути зрозумілим навіть носіям мови.

Вимоги до підготовки сучасного школяра задекларовані у Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років (2010 р.), Типовій освітній програмі закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта) (2018 р.), Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (2003 р.), згідно з якими, сучасний випускник ЗЗСО повинен володіти не тільки певними знаннями в галузі іноземних мов, але вміти використовувати ці знання в активній діяльності і в міжособистісному спілкуванні, що передбачає, зокрема, сформованість фонетичної компетентності.

У зв'язку із задоволенням цих потреб актуалізується завдання пошуку сучасною школою новітніх освітніх принципів і підходів до організації навчального процесу, трансформації змісту, методів, форм і засобів навчання

учнів, впровадження інноваційних технологій, що покращують якість іншомовної освіти.

Грунтовний аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури свідчить про те, що проблема формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи багатоаспектна і є предметом дослідження багатьох наук: психології, психолінгвістики, мовознавства, лінгводидактики.

Теоретичним підґрунтям для більш детального вивчення даної проблеми послужили доробки багатьох науковців: Л.Г. Стабурової (6), Бігич О. Б., Борецька Г. Е., Гордєєва А. Й., Дем'яненко О. Є., Захарченко А. О., Коваленко О. Я., Паршикова О. О., Роман С. В., Ділінг Г., Хіршфельд У., Т.Д. Вербицької, Н.О. Красовської, Ю.В. Головач, В.В. Перлової, В.Ю. Кочубей, А.В. Долини, А.І. Атарщикової та ін.

Використання засобів інформаційних технологій у освітньому процесі розглядали О. Кареліна, В. Краснопольський, Є. Полат, О. Романишина, Д. Соєр, Р. Шенк та інші. Використання ІКТ у процесі навчання іноземних мов досліджували В. Краснопольський, Л. Морська, Є. Полат, І. Роберт, П. Сердюков, Д. Таушан та ін. Окремі аспекти використання інформаційних технологій у навчальному процесі досліджувались в працях О. Суховірського, О. Подзигун, В. Шакотько, О. Шиман та інших.

Проте незважаючи на таку кількість наукових доробків, присвячених проблемі формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи, проблема залишається актуальною. Ще не достатньою мірою досліджені процеси фіксації в довготривалій пам'яті учнів нормативного складу елементів вимови (фонем і тонів), автоматизації їх відбору та поєднання.

Дискусійним і не достатньо дослідженим є також питання про навчання фонетики учнів старшої школи з використанням комп'ютерних технологій, що на наше переконання, має надзвичайно високий методичний потенціал і може,

значною мірою, удосконалити процес формування фонетичної компетентності учнів старшої школи, що і зумовило вибір теми роботи **«Формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи з використанням комп'ютерних технологій»**.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності комплексу вправ для формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи засобами комп'ютерних технологій.

Поставлена мета передбачає розв'язання таких **основних завдань**:

1. Обґрунтувати поняття фонетичної компетентності, її зміст та структуру; визначити етапи формування фонетичної компетентності в учнів старшої школи на уроках англійської мови.

2. Розглянути комп'ютерні технології як ефективний засіб формування фонетичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

3. Розробити комплекс вправ на основі комп'ютерних технологій, з використанням засобів медіа-ресурсу YouTube з опорою на фонетичні блоги “English with Lucy” та “ English with Liz” для формування фонетичної компетентності в учнів старшої школи на уроках англійської мови.

4. Експериментально перевірити ефективність та результативність розробленого комплексу вправ для формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи засобами комп'ютерних технологій.

Об'єктом дослідження є процес формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи.

Предмет дослідження – комп'ютерні технології як ефективний засіб формування фонетичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що підвищенню рівня сформованості фонетичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови може сприяти розроблений комплекс вправ для формування

англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи засобами комп'ютерних технологій.

Для рішення поставлених завдань були використані такі підходи й **методи дослідження:**

теоретичні – аналіз, узагальнення, порівняння, систематизація психолого-педагогічних та методичних джерел для аналізу поняття фонетичної компетентності, її змісту та структури; для визначення етапів формування фонетичної компетентності в учнів старшої школи на уроках англійської мови;

діагностико-емпіричні – спостереження, бесіди, опитування, діагностування з метою з'ясування рівнів сформованості досліджуваного феномену;

методичний експеримент – для перевірки ефективності використання вправ на основі комп'ютерних технологій для формування фонетичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.;

математичної статистики – для доведення достовірності отриманих результатів дослідження та доцільності використання комплексу вправ на основі комп'ютерних технологій для формування фонетичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні доцільності використання комплексу вправ з використанням комп'ютерних технологій для формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні комплексу вправ на основі комп'ютерних технологій для формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи, які можуть бути використані у якості методичного забезпечення для уроків англійської мови з метою навчання фонетики учнів старшої школи; під час написання кваліфікаційних, курсових робіт, а також методичних рекомендацій з формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися та обговорювалися на IV міжнародної науково-практичній конференції: Управління соціально-економічними трансформаціями господарських процесів: реалії і виклики (6-7 квітня 2022 р., м. Мукачево, МДУ); на засіданнях кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання Мукачівського державного університету, де виконувалася робота.

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку використаних джерел (71 найменування, з них 18 зарубіжних видань). Повний обсяг магістерської роботи складає 70 сторінок.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У магістерській роботі теоретично обґрунтовано та експериментально доведено ефективність використання комплексу вправ на основі комп'ютерних технологій для формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи. Аналіз результатів методичного експерименту дав підстави на узагальнення таких висновків:

1. У науковій літературі досить широко та неоднозначно описується сутність поняття «фонетична компетентність». У лінгвістичних працях пояснення цього поняття є більш універсальним, так як визначається як процес комунікативно вмотивований, логічний, послідовний і складний, під час якого досить широко і доцільно в мовленнєвому аспекті формуються думки в усній формі. Фонетична компетентність є контекстуальним, де передача інформації відбувається в двох і більше аспектах, у кожного учасника комунікації періоди мовленнєвої активності змінюються періодами поглинання й опрацювання інформації.

Виявлено, що компетентність у фонетиці передбачає сформованість мовленнєвих, інтелектуальних, навчальних, організаційних та компенсаційних знань; характеризується комунікативними, психологічними та мовними особливостями.

Нами розглянуто етапи формування англомовної фонетичної компетентності та підходи до формування фонетичної компетентності, а саме: аналітичний, імітативний та аналітико-імітативний підходи.

Визначено дидактико-методичні аспекти формування фонетичної компетентності на уроках англійської мови та виділено певні складнощі, для подолання яких треба враховувати певні фактори: індивідуально-вікові особливості учнів, наявність або ж відсутність у них мотивів вивчення мови в цілому та комунікування ІМ зокрема, розвиток уваги й інтересу, рівень сформованості в учнів навичок використовувати маневри в спілкуванні; лінгвістичні та дискурсивні характеристики іншомовних текстів, умови, у

яких проходить освітній процес; зміст і тематика висловлювання, його мовленнєве оформлення.

Виокремлено ряд труднощів, які є на заваді у формуванні фонетичної компетентності учнів. Проблема в навчанні фонетичної компетентності постає в тому, що саме велика кількість складної розумової діяльності з ударом на слухову пам'ять, прогнозування та увагу утворює та характеризує даний тип мовлення. Фонетика є важкою у практикуванні, бо вона вимагає завершеності думки, чіткого дотримання всіх лексичних та граматичних правил, формулювання думки має бути логічним, цілісним та послідовним.

Це велике навантаження на оперативну і довготривалу пам'ять, мислення та мовленнєві процеси людського мозку. За допомогою доступних комунікативних завдань, де розкрито суть кінцевої цілі, за допомогою чітких інструкцій та опор, які утворюють фундамент для висловлювання, створюється підґрунття для формування міцних фонетичних програм в учнів.

2. Визначено шляхи вдосконалення процесу формування фонетичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови з використанням комп'ютерних технологій; дидактико-методичні аспекти доцільності використання комп'ютерних технологій, які зумовлені тим, що допомагають засвоювати і відтворювати вже «готові» мовленнєві одиниці, сталі фрази, лексичний матеріал із запропонованих тем, слів-заповнювачів пауз. Така практика сприяє розвитку умінь швидко та доцільно реагувати на різні мовленнєві ситуації, допомагають у розширенні практики мовлення за рахунок вільного оволодіння мовними прийомами у різноманітних ситуаціях; можуть використовуватися на всіх етапах уроку та їх можна підібрати до будь-якої тематики згідно з освітньою програмою з англійської мови для старшої школи.

3. Спираючись на методи емпіричних досліджень, власний досвід педагогічної діяльності, аналіз методичних аспектів структури організації формування фонетичної компетентності, обґрунтовано переваги

використання комп'ютерних технологій і на цій основі розроблено комплекс завдань для навчання фонетичної компетентності учнів старшої школи на уроках англійської мови.

4. Для аналізу доцільності та ефективності використання розробленого комплексу завдань з використанням комп'ютерних технологій при реалізації методики формування фонетичної компетентності учнів старшої школи організовано методичний експеримент, який проходив у рамках трьох етапів: діагностично-констатувального, формувального та аналітичного; висвітлено процес його підготовки, організації та перебігу; проаналізовано та підбито підсумки щодо здійсненого експериментального навчання; описано аспекти майбутньої роботи.

Для проведення експерименту здійснено розподіл учасників експерименту на контрольну та експериментальну групи. На відміну від КГ, учні ЕГ навчалися за звичайною освітньою програмою, проте на них здійснювався формуючий вплив шляхом використання на уроках англійської мови комплексу вправ на основі комп'ютерних технологій для формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи.

У ході формувального експерименту було перевірено ефективність використання комплексу вправ на основі комп'ютерних технологій для формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи. Для отримання аналізу результатів формувального етапу експериментального дослідження проведено порівняння цифрових показників рівня сформованості фонетичної компетентності учнів старшої школи на етапі вхідного та вихідного (підсумкового) контролю. Щоб уникнути суб'єктивності під час оцінювання отриманих результатів експериментального дослідження ми застосували методи математичної статистики – середній коефіцієнт навченості (К), за В. Беспальком.

Результати обчислень засвідчують, що після проведення експериментального навчання учні експериментальної групи

продемонстрували підвищення рівня коефіцієнта навченості з 0,63 до 0,71 (в 1,1 разів) з приростом в 0,08.

Порівняльний аналіз в контрольній групі дав змогу побачити незначне підвищення показників рівня сформованості фонетичної компетентності учнів за деякими критеріями та незначне підвищення рівня коефіцієнта навченості з 0,62 до 0,64 (+ 0,02).

Результати, одержані в процесі експериментальної перевірки підтвердили гіпотезу про доречність та ефективність використання розробленого комплексу вправ на основі комп'ютерних технологій для формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи.

Проведений експеримент не вичерпує всіх аспектів окресленого дослідження. Подальші вивчення цієї проблеми полягають у розробці методичних рекомендацій для формування англомовної фонетичної компетентності учнів старшої школи з використанням комп'ютерних вправ.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>